

ДА ГОВОРИМ ЗА РАЗЛИЧИЯТА С УВАЖЕНИЕ

*Практически насоки
за учители за изграждане на приобщаваща
и безопасна среда за всички деца*

В нашето динамично ежедневие искаме да вярваме във възможностите на децата и да приемаме различията като богатство, а не като дефицит. Срещата с различните светове на децата поставя на изпитание разбирането ни за човешките права, достойнството и свободата. Това важи с особена сила за децата с увреждания, които твърде често биват възприемани първо през диагнозата си, а не просто като деца.

Начинът, по който те виждат света, зависи до голяма степен от нас. Като учители и специалисти ние често сме склонни да гледаме през професионалния си профил – превръщайки детето в ученик, пациент или клиент. Родителят го приема холистично, а не като съвкупност от изолирани прояви на говор, емоции, поведение и движения.

За да осигурим достойно отношение, нашата първа стъпка е да приемем този холистичен поглед. Нека видим всяко дете като уникална личност и ценност – същество, което учи, играе и общува по свой собствен, неповторим начин.

Вярата ни в децата и дълбокото уважение към труда на учителите ни мотивираха да създадем тези насоки. Тяхната цел е да ви подкрепят в изграждането на умения за приемане и в провеждането на онези важни разговори, които се налага да водим, когато някои деца срещат бариери в своето развитие или участие в общността.

Тук споделяме практически идеи, които можете да използвате както в работата си с децата, така и при общуването с техните семейства – особено когато се налага да отговаряте на трудни въпроси за неща, които децата не могат да си обяснят сами.

През годините сме се уверили, че думите, които избираме, са прозорецът, който отваряме към света за децата и техните родители. Ето как изглежда тази промяна на езика в практиката:

ПРЕДИ	СЕГА	ПРИЧИНАТА
БОЛНО ДЕТЕ	<i>дете, което има здравословно състояние</i>	<i>описва факт, без етикет</i>
УВРЕДЕНО ДЕТЕ	<i>дете, което среща барииери в участието</i>	<i>фокус върху средата, не върху детето</i>
ДЕТЕ СЪС ЗАТРУДНЕНИЕ	<i>дете, за което са необходими адаптации в средата</i>	<i>фокус върху подкрепата</i>
УМСТВЕНО ИЗОСТАНАЛ	<i>дете с различен темп на учене</i>	<i>позитивен, без етикет</i>

СЛЯП / ГЛУХ	<i>дете със зрителни / слухови барии</i>	<i>описва барии, не дефицита</i>
ИНВАЛИД / ДВИГАТЕЛНО ЗАТРУДНЕН	<i>дете, за което е необходим достъп до средата</i>	<i>социален модел</i>
ДЕТЕ СЪС СОП	<i>дете с потребност от подкрепяща среда</i>	<i>правата и подкрепата са централни</i>
ДЕТЕ, КОЕТО НЕ СЕ СПРАВЯ	<i>дете, което среща барии в ученето</i>	<i>езикът описва контекст, не личността</i>
АГРЕСИВЕН / ЛОШО ПОВЕДЕНИЕ	<i>дете, чиято реакция е сигнал за несигурност или нужда от подкрепа</i>	<i>поведение се разглежда като сигнал, не като дефект</i>

Основни принципи как да говорим с децата на тази тема:

1. **Говорете за детето, като използвате неговото име,** а не диагнозата му (етикета).
2. **Учете децата** винаги да се отнасят с уважение към себе си, към вещите си и към другите.
3. **Отговаряйте спокойно, честно и с подходящи за възрастта обяснения.**

Пр. „Всички имаме нещо, което ни е трудно, и тогава хората около нас ни помагат да се справим. На [Името на детето] в момента му е трудно да... / среща бариери да...”

4. **Обяснявайте искрено, ако не можете да отговорите на момента,** като кажете:

„Не съм сигурен/а как да отговоря на този въпрос в момента. Нека да помисля, да потърся информация и по-късно ще ти обясня.“

5. **Нормализирайте различията** чрез разбираеми примери:

Пр. „Хората се различават – някои тичат бързо, други рисуват добре, а някои имат нужда от повече време, за да говорят или да се включат в играта.“

6. **Фокусирайте се върху възможностите,** а не върху затрудненията:

Пр. „На него понякога му е трудно да говори, но много обича влаковете и знае изключително много за тях.“

7. Насърчавайте задаването на въпроси и любопитството:

Пр. „Можеш да ме питаш винаги, когато нещо те интересува. Няма „лоши“ въпроси.“

8. Подхождайте с емпатия, а не със съжаление към предизвикателствата:

Пр. „Когато на някого му е трудно да се справи с тази задача, да стои седнал или да разбере, как можем да помогнем? Можем да му дадем повече време или да създадем условия, за да се справя по-добре. На вас какво ви помага, когато ви е трудно?“

9. Въведете ясни правила за уважение и безопасно взаимодействие:

„Важно е да бъдем добри един към друг. Това означава да използваме мили думи и да сме внимателни с приятелите си. Всички участваме заедно в игрите и заниманията и се отнасяме към другите така, както искаме те да се отнасят към нас.“

10. Използвайте примери от ежедневието, за да обясните реакциите:

*Пр. „Понякога той си запушва ушите, защото шумът тук е твърде силен за него.“
„Понякога посяга и удря, защото му е трудно да обясни с думи, че...“*

11. Признавайте и валидирайте емоциите на децата:

Пр. „Тези чувства са естествени и всеки понякога ги изпитва.“ или „Вероятно ти е трудно да разбереш ситуацията или си ядосан, но знай, че на него/нея в този момент му е също толкова трудно.“

Основни принципи как да говорим с родителите на тази тема:

1. **Подхождайте с уважение, емпатия и без осъждане.**
2. **Започнете разговора със силните страни** и успехите на детето.
3. **Поканете родителите да споделят как протича денят у дома** и ги изслушвайте активно. Задавайте въпроси, за да изясните дали сте ги разбрали правилно, и показвайте емпатия:

*Пр. „Да, разбирам, че вие смятате/се чувствате...“,
„Правилно ли разбрах, че...“, „Вероятно ви е трудно, когато...“*

4. **Споделяйте конкретни наблюдения** от ежедневието, а не предположения или диагнози.
5. **Използвайте описателен език**, ориентиран към подкрепа:

*Пр. „Забелязваме, че...“, „Наблюдаваме, че...“,
вместо „Вашето дете има проблем.“*

6. **Давайте примери от различни ситуации** и от различни моменти от деня.
7. **Избягвайте да спорите** или да убеждавате родителите на всяка цена.
8. **Подчертайте общата цел** – да се намерят най-подходящите начини за подкрепа и развитие на детето.
9. **Насочете семейството към специалист** за допълнителна консултация и оценка, ако е необходимо. Препоръчително е да не посочвате конкретно име, а да говорите за ролята на експерта:

Пр. „Смятам, че можем да потърсим специалист, който да ни помогне да разберем какво се крие зад тези прояви. Така ще успеем заедно да развием максималния потенциал на вашето дете.“

10. **Оставете време на родителите да осмислят информацията** и планирайте последващи срещи.
11. **Поддържайте дългосрочно партньорство** и редовна, открита комуникация със семейството.

*Като учители,
вие държите ключа към общество
без предразсъдъци.*

*Благодарим ви,
че всеки ден избирате уважението
и отваряте прозорци
на любопитството и обичта –
към себе си, към света и към другите!*

За контакти:

Обучителен център Карин дом,
trainingcentre@karindom.org, тел. 052 302 518

Адрес: Фондация „Карин дом“,
гр. Варна, бул. „Цар Освободител“ 86А

„Тази брошура е създадена по проект „Превенция на насилието в ранна възраст - от деца за деца“ на фондация „Карин Дом“. Проектът е получил финансиране по програма CERV на Европейския съюз съгласно споразумение за безвъзмездна финансова помощ № 101138279, програма Daphne-CHILD на Eurochild и Terre des hommes. Изразените възгледи и мнения са само на авторите и не отразяват непременно тези на Европейската комисия. Нито Европейската комисия, нито финансиращият орган могат да бъдат държани отговорни за тях.“